

V domovino!

Spisal Ivo Trošt.

”Pozdravljena, domača vas! Stokrat in tisočkrat pozdravljena, rojstna zemlja!“ Tako je navdušeno vzklikal Petrovčev Štefan in visoko dvignil pošvedrani klobuk, da čim dostojneje pozdravi rodna tla; Bevkov Peter pa, njegov spremljevalec, je potegnil klobuk nizko na oči, sklonil glavo in plakal na tihem . . .

Mraz je bil, sneg je naletaval, nebo se je poveznilo na samo zemljo, in od vzhoda se je v širokem plašču pomikal teman mrak. Potnika sta se podvzivala k ljudem pod streho in na gorko. Še nekaj korakov in že se blišče tam-le okna prvih hiš. Ni šala v tem času in v takem vremenu, pa tako-le opravljena. Bevkov je bil tako obut, da so mu vsi prsti gledali predrzno iz obuvala v širni svet, a Petrovčev je korakal popolnoma bos. Obleka njuna tudi ni bila za mraz neprodorna in je le skromno zakrivala gole ude. Najbrž da tudi notranjščina ni bila v boljšem redu od zunanosti, a gotovo je bil obema v srcu strah. Zdelo se je pa vendar tudi molčecemu Petru, da v njem odmeva pozdrav, podoben onemu, ki ga je glasno govoril Štefan: „Pozdravljena, rodna vas! Tisočkrat pozdravljena, domača hiša — po dolgih štiridesetih zimah, odkar te nisem videl. Pozdravljena, pozdravljena!“

Čimdalje kdo gre, temdlje mu kažejo. Tega pregovora resničnost sta izkusila tudi Štefan in Peter. Komaj odrasla šoli sta šla v rokodelstvo, iz rokodelstva pa za delom po širnem svetu, slednjič tudi črez morje v Ameriko. Mnogo dežel sta videla in raznih mater okusila kruh, grenki kruh iz tujih rok, a sreče nista našla.

Še otroka doma sta izvršila marsikatero budalost. Ako je odkod pri-mijavkala mačka s piskrom na glavi, je bilo to delo Petrovčevega Štefana, Bevkovega Petra ali pa obeh skupaj. Ako je v orehove lupine obut psiček privilil po snegu k usmiljenim ljudem, so rekli: „Petrovčev ga je obul ali pa Bevkov.“ — Nekoč sta lačnim vranam pozimi nametala koruznih zrn v zavitkih, znotraj sveže polepljenih. Žival je pobrala zrno, in že ji je ostal zavitek kot nekako pokrivalo na glavi, segajoč preko oči do vratu in črez. Dvignila se je od tal visoko in vedno višje ter slednjič onemogla telebnila na zemljo. Za to umetnost sta bila neusmiljenca občutno kaznovana v šoli, in sosed, ki je videl takšno trpinčenje živali, ju je nagnal s palico, in prav je storil.

Pa ljudje so trdili, da se že poboljšata, ko ju dorasla sreča pamet. Budalosti sta res opustila, zato sta se pa lotila lahkomišelnih poizkusov v smešnosti in zamudnih šalah. Bevkov se je izučil v črevljarstvu, a Petrovčev v kovaštvu, poleg tega pa oba še v vseh mogočih smešnostih in spretnostih, ki jih nudi razposajena mladina in pohajaštvo po vsem svetu.

Dom sta ostavila z mnogimi nauki in opomini — brez dobrih sklepov in brez železnotrdne volje, z mnogimi načrti in lepimi nadami — brez vztrajnosti in resnobe. Zato se jima je tudi godilo tako kakor vsem onim,

ki smatrajo življenje za veselo svatbo — za praznik. Povsod sta našla dovolj dela in za svoje smešnice dovolj poslušalcev, gledalcev in posnevalcev, ki so znali uporabljati njuno lahkomiselnost ter so jo ob času

nerabnosti zopet odpravljali. Brez potrebnega potrpljenja in brez jeklene vztrajnosti ne dožene nihče svojega namena. Poizkušala sta tuintam kakor oni, ki išče rudo samo na površju zemlje. Hitela sta pač za srečo in ko sta mislila, da sta jo že ujela kakor pisanega metulja ter stisnila pod širokokrajni klobuk, se je voz njenega življenja jel spuščati po klancu navzdol hitreje in hitreje. Lasje so sivali, hrbet se je krivil, telo je lezlo nazaj v zemljo. Starost se jima je bližala, kakor se dosledno pomika za jesenjo zima v deželo, imela pa nista prihranjenega niti novčiča za onemoglost, bolezen ali starost; imela nista stanovanja ne zagotovljenega dela ne potrebne obleke ne hrane . . . Imela nista niti več zavesti — in to je najhujše — zavesti, da si lahko vse to še pridobita, prislužita in začneta boljše, pravo življenje. Po svetu za srečo sta izgubila zaupanje sama v sebe, v svojo moč in sposobnost.

O, koliko lepše je bilo doma pri starših! Milo se jima je storilo po mladosti, po domu. Toda daleč je dom! A dom ju tudi ne potrebuje več, dom ju je zabil. Čemu mu bosta tudi poslej — capina? Vendar je dom tako lep, tako drag!

„Ko bi mogla nazaj samo enkrat, samo pogledat!“ je zdihoval Štefan, in Peter mu je pomagal. „Potem pa nepoznana in neopažena zopet naprej v tuji svet — do smrti!“

Dvignila sta se proti domu pozabljena berača, ki sta izgubila mladost in srečo, a srce jima je samo še velelo: Domov, domov! Drug drugega je bilo sram, ko sta spotoma opazovala sama sebe — pristni podobi izgubljenega življenja. Mislila sta si pa: v teh-le capah naju ne spozna gotovo nihče, in neopaženo izgineva iz vasi. V razburjenosti, tihi sreči, da sta zopet doma, in zaradi mraza sta jima telesi trepetali kakor šiba na vodi.

Izprosila sta si prenočišča in večerje v prvi hiši v vasi. Po večerji se je ob kmetiškem delu in veselem brenčanju kolovratov začel pogovor o premembah v domači vasi. Grela sta se sicer za pečjo, a brez te toplote jima je prihajalo vedno bolj vroče, ker ju ljudje še pomnijo prav dobro in tudi vedo, da sta ostala nepoboljšana do danes — ničvredneža. Štefan je začel prvi siliti naprej, dokler ju kdo ne spozna, in Peter bi bil prav rad hitel za njim, toda usmiljeni ljudje so ju ustavili, češ: „V takem vremenu ne sme niti žival izpod strehe, kaj šele človek!“

Odmaknila sta odhod za prihodnje jutro. A tedaj je zopet Peter tako odlašal in cincal, da je počel jokati na glas in zahvaljevati usmiljene ljudi za prenočišče. Slednjic se je pa izdal in povedal vse — ta odrasli otrok. Tudi Štefanu se je milo storilo, da mora od tako dobrih ljudi, toda mora, mora! Sedaj so ju spoznali, in naravnost je povedal, da ni vreden, da oskruni on — ničvrednež — domača tla s svojo navzočnostjo. Torej stran, stran! Obeh se je lotil kes. Priznala sta, da sta sama zakrivila svojo nezgodo in prosila domačine, naj jima oprostite dosedanje nerodnosti. Poboljšati se hočeta in ostati poštena človeka, vredna sinova drage domovine — tudi na tujem.

Ljudi se je nabiralo v hiši in zunaj hiše v novopadlem snegu vedno več. Vaščani so ju sprejeli kot ljuba gosta, svojci kot draga sorodnika. Vsi so bili prepričani o resničnosti njunega kesanja ter jima doma dali dela in zaslužka.

S svojimi bogatimi izkušnjami iz življenja sta bila poslej Petrovčev in Bevkov domačinom vrla svetovalca in zaradi resnične marljivosti sploh spoštovana sovaščana.

Mlademu slovenskemu učenjaku v spomin.

Napisal *Lad. Ogorek*.

Slovenski narod se lahko ponaša z lepim številom učenih mož, ki so mu izkušali pridobiti ugled in spoštovanje med drugimi večjimi narodi in ki so budili s svojimi znanstvenimi deli v narodu samem ponos na lastno zgodovino in mu uravnavali pota do lepše bodočnosti.

„Slovenec nima sreče!“ toži pesnik Stritar. In ako pomislimo, koliko vrlih, delavnih in odličnih slovenskih sinov je moralo že umreti, ko so ravno prav čvrsto zastavili vse svoje sile, da pomagajo domovini, moramo popolnoma pritrditi Stritarjevemu žalostnemu vzkliku. „Zvonček“ je imel v teh petih letih — žal! — že večkrat otožno priliko, da je naznanjal svojim bralcem: Umrl nam je ta in ta, ki smo bili ponosni nanj!

In s temi vrsticami javljamo takisto žalostno vest: Dne 8. vinotoka je namreč umrl v Ljubljani mlad in visoko čislani slovenski učenjak, profesor doktor Vladimir Levec, star komaj 28 let.

Ko pridejo drugi ljudje v teh letih komaj do koščka kruha, si je pridobil pokojni Levec v mladih svojih letih že odlično mesto v učenem svetu in visoko stališče v človeški družbi, a vse to po lastnem prizadevanju, po neumorni, vztrajni pridnosti.

Izza mladih svojih nog se je bavil Vladimir Levec z železno neumornostjo z zgodovinskimi vedami, zatorej je bilo njegovo ime kmalu znano širom naše domovine. A tudi preko avstrijskih mej je segel glas o njegovih vrlinah in zmožnostih.

Komaj je dovršil svoje nauke na visokih šolah v Gradcu in na Dunaju ter si izpopolnil znanje z znanstvenim potovanjem po Italiji, so ga poklicali na visoko šolo v Freiburg v Švici, kjer so poslušali njegove tehtne besede ter mladega učenjaka cenili in spoštovali.

Pred dr. Vladimirom Levcem se ni še noben Slovenec v teh letih dvignil do tako uglednega mesta.

S spretnim peresom je opisoval razne dogodke izza starih dni naše domače zgodovine ter nam tako razkril marsikaj zanimivega in velevažnega,